

משרד החינוך וההרבות - המחלקה להרבות תורנית

עלון הדרגה להוראת פרשת השבוע
פ"ם הצליצות של נחמה ליבוביץ

298

ט"ז א-ד.

גליצנו עוסק הפעם באחרונה שבהתגלויות שחתגלה ה' לאבות. שאלה א טובה רק למתקדמים. יש להפנות לבם למה שאמרו מפרשים שונים על הדרגות השונות שבהתגלות ה' לאבות ולנביאים. על התגלות ביום ועל התגלות בלילה וכל הדבורים האלה אינם כמשמעם כפובן - אלא באים לסמן בהירדתה הפחות או יותר גדולה של ההארה האלוקית.

בקבוצה מתקדמת של סבוגרים יכול המורה לקרוא לפני תלמידיו כאן קטע מתוך סורה נבוכים חלק ב' פרק ט"א ביהוד הפרש שבין "ויבא אלוקים אל... בחלום הלילה" הנאמר באביסלך (כ' ג') ובלבד (ל"א כ"ד) ובין "ויאמר אלוקים ל... בסראות הלילה".

"הלילה" כסמל למפחיד, לעוין, למאיים, ידוע גם בתנ"ך גם במדרשים גם בספרויות העמים. וראית הלילה וחשכת הלילה כסמל לגלות מופיעה במדרשים פעמים אין ספור.

שאלה ב יש לשים לב לפרט דיוקטי: לעתים תכופות מפרשים פירושים לאותו דבר מתחיל לא רק פירושים שונים לאותו קושי אלא יש ואף הקושי שכל אחד מהם רואה באותו ד"ה הוא אחר. ואין הלומד יכול להבין דברי המפרשים ולהבין למה כל כך שונים דבריהם זה מזה, כל זמן שלא הבין מהו הקושי העומד בפני כל אחד. דרך משל: כל זמן שלא יבין שהאחד בא לישיב קשי רעיוני והשני לשרני; או שהאחד רואה לפניו סתירה בין מקום זה למקום אחר והשני רואה זרות סגנונית במסוק עצמו, החובע יישובו, כל זמן שלא יבחין הלומד בין השאלה הנשאלת לפרשן - לא יבין את השונית. שאלה זו אינה דומה - איפוא - לשאלה הרגילה מאד בגליונות "מה בין הפירושים הנ"ל בישוב הקושי...". כי שם מובאות תשובות שונות לשאלה אחת, ויש להבין את השוני שבין התשובות, וכאן השאלות הן שונות.

(מסוג זה הם שני הפירושים של רש"י ושל ספורצו בראשית כ"ח ז', ד"ה הן ערך היום גדול, שהראשון מיישב קשי שבסגנון - את הכפל - והשני מיישב תמיהה ענינית - את זכותו להתערב בענינים לא לו. וע' ויגש תש"ו שאלה ה' 2 (א) וכן וישב שנה זו דף).

שאלות ג ו-ד קרובות זו לזו, עוסקות הן במורא התוקף את אחד האבות ולא נאמרה סתו. גם באבינו הראשון (ט"ו א') וגם באבינו השלישי מוצאים אנן את דבריו המרגיעים של ה' אליו "אל תירא" ברגע של אושר ושמחה ולא ברגע של סכנה, ולכן מוצדקת מאד השאלה שבה עוסקים הפרשנים. לענין מוראו של אברהם יש לעיין ברש"י ט"ו א' וכן בגליון לד-לך תש"ט א.